

ISBN 978-630-6563-04-3

IVONA BOITAN

DE LA
CRĂIASA ZĂPEZII LA
SOARELE DREPTĂȚII
O LECTURĂ CREȘTINĂ A POVEȘTELOR LUI
H. CH. ANDERSEN

PRECISIA

Apreciez în mod deosebit dezinvoltura autoarei de a reliefa cu multă sensibilitate și cu acuratețe aspecte relevante referitoare la reperele creștine din poveștile lui Hans Christian Andersen. Mai ales în contextul actual, când constatăm cum tăvălugul ideologic alienează profund candoarea copilăriei, specificitatea modului curat și profund de a fi din universul ei, este de mare importanță redescoperirea și mărturisirea frumuseții poveștilor. Există în fiecare poveste un rost profund care nu se experiază într-o formulare abstractă și sistematică.

Autoarea evidențiază personalitatea lui Hans Christian Andersen și surprinde dimensiunea creștină a viziunii întrupate în nemuritoarele sale povești.

Adrian Lemeni

INTRODUCERE

Întotdeauna mi-au plăcut poveștile în general și ale lui Hans Christian Andersen în special, dar nu m-am gândit niciodată că voi trece de la o relație relaxată și fluctuantă de cititor la una de analiză și aprofundare. Eram în anul întâi de facultate când mi-a venit ideea acestei teme, de a demonstra că H. Ch. Andersen e un scriitor creștin și că el poate fi asumat ca atare și folosit într-un parcurs didactic serios. Suplineam la o clasă a patra, predam religia unor copii de zece ani și eram *online*, spre sfârșitul anului școlar, copiii în general oboșiți și agitați. Eram la o lecție intitulată *Viața în armonie cu ceilalți*, lecție ce cuprinde și predarea *Decalogului*. Și mi-a venit ideea de a le citi povestea pe care tocmai o recitisem cu câteva zile înainte, *Fetița care a călcat pâinea în picioare*. I-am rugat pe copii să identifice câte porunci a încălcat Inge, fetița din poveste. Copiii au devenit foarte liniștiți, ora a decurs perfect, au identificat

corect poruncile din *Vechiul Testament* încălcate, au fost dornici să afle despre iad, pornind de la felul în care acesta e descris de H. Ch. Andersen în poveste. După care am continuat orele cu *Rățușca cea urâtă*, *Hainele cele noi ale Împăratului* și *Crăiasa Zăpezii*.

Puține din cele o sută cincizeci și șase de povești scrise de Andersen de-a lungul vieții au fost traduse în limba română. Mi-am comandat în engleză jurnalul lui (autobiografia) *The Fairy Tale of My Life*, o biografie de dată recentă, *The Life of a Storyteller*, și un volum cu o mare parte a poveștilor. Bănuiala mea că Andersen era un om preocupat de Dumnezeu, care cultiva o relație personală cu El, s-a confirmat. Jurnalul lui este o permanentă convorbire cu Dumnezeu, mai ales în momentele de extremă bucurie sau deznădejde.

Între timp, continuam să lucrez cu copiii la clasă, pe baza poveștilor lui, și mi-am dat seama că sunt foarte relaxați și intră ușor în dialog atunci când baza discuției, punctul de plecare, este o poveste. Se depășesc barierele de limbaj, emoția discutării unui subiect „grav” și, foarte important, barierele interconfesionale. M-am entuziasmat din ce în ce mai mult de subiect și mi-am dat seama că aceasta aș dori să fie tema mea de licență. Aici a intervenit o altă spaimă, aceea a abordării unei teme la limita culturii cu teologia, o temă care poate părea, la o primă vedere, prea puțin teologică. Am căutat să aflu

dacă mai există studii referitoare la această poziționare a lui H. Ch. Andersen drept scriitor creștin: nu am găsit, cel puțin motorul de căutare Google nu mi-a indicat niciuna, ceea ce însemna desigur că nu voi avea puncte de reper pe temă, nu mă voi putea raporta la ceea ce au lucrat alții. Aici a fost iarăși un moment de cumpănă și m-am gândit că poate genul acesta de lucrare ar necesita o cercetare mai serioasă, pe un timp mai îndelungat decât am eu, continui să cred asta, dar am zis că poate pun măcar o bornă de hotar pe un drum pe care-l va construi altcineva sau chiar eu, într-un proiect mai amplu, dacă va rândui Dumnezeu.

Orice drum începe cu un pas și am hotărât totuși să încerc să găsesc susținere pentru temă și să o pornesc. Știam că am nevoie de un îndrumător cu viziuni largi, care să aibă o gândire „out of the box” și care să mă ajute să tratez tema la un nivel academic. Domnul Profesor Conferențiar Doctor Adrian Lemeni m-a încurajat să continui cu tema, convins probabil de entuziasmul meu și de dorința sinceră de a susține mijloace noi de predare a religiei în școli și care, sub îndrumare temeinică, vor putea rodi ceva bun.

Acum sunt nespus de bucuroasă că am lucrat această temă. Momentul în care am citit că H. Ch. Andersen a vrut să se facă preot la un moment dat și că a excelat în studiul religiei la școală mi-a confirmat ideea.

El a fost cu adevărat un propovăduitor prin povești și poate că luteranii au pierdut în el un preot bun, convins de valorile creștine, cu un glas aparte și o calitate cu totul deosebită de a povesti, după cum o mărturisesc unanim toți cei care l-au cunoscut (înainte de a fi un scriitor excepțional a fost un „storyteller avant la lettre”), dar copiii au primit un tezaur extraordinar de cultură și credință. Practic, îmi propun în lucrarea aceasta să arăt că H. Ch. Andersen a fost un preot al cărui amvon au fost inimile tuturor „tinerilor de toate vârstele,” potrivit sintagmei Preasfințitului Daniel.

În lucrarea aceasta am încercat să demonstrez valența de scriitor creștin a lui Hans Christian Andersen, autor de povești recunoscut în toată lumea, ale cărui lucrări continuă să fie printre cele mai bine vândute. Toată lumea îi recunoaște calitatea de scriitor de povești culte, originale, cu imaginație și umor, dar nimeni nu i-a pus până acum această amprență de scriitor creștin. Sper să reușesc să demonstrez că o merită.

În primul capitol am prezentat pe scurt biografia lui Andersen, felul în care și-a trăit viața și mai ales gândurile și căutările din jurnal, care ni-l arată a fi un om prins într-un continuu dialog cu Dumnezeu, un om care-L avea pe Dumnezeu drept reper, ghid și prieten. Cred că nu putem rupe înțelegerea poveștilor lui de felul cum se prezintă el în jurnal. Cu atât mai mult cu cât el

însuși a considerat jurnalul un lucru important, asupra căruia s-a aplecat de nenumărate ori, în ediții succesive.

În al doilea capitol voi analiza o serie de povești, cele mai multe necunoscute publicului român, nefiind traduse, și voi căuta să identific temele creștine și abordarea lor, fie directă, fie încriptată. Voi descoperi teme profunde precum moartea (una din șase povești are această temă, deci nu mai puțin de o sută treizeci de povești despre moarte), viața de apoi, raiul, iadul, pronia cerească sau chiar persoana Mântuitorului Hristos cu cele două firi ale Sale, sau povești cu teme profund moralizatoare. Fiind vorba de povești necunoscute (multe din ele) publicului român, netraduse, am început fiecare expunere cu sinopsis-ul poveștii, apoi am analizat fiecare temă creștină prezentă în carte.

În capitolul al treilea am analizat aceste teme pe scurt din perspectiva învățaturii de credință ortodoxă, prin prisma învățăturilor Bibliei și a Sfinților Părinți, astfel încât să demonstrez faptul că temele propuse de Hans Christian Andersen în poveștile lui sunt un suport excelent pentru o discuție teologică ce poate fi purtată pe mai multe paliere și pe mai multe niveluri de cunoaștere.

În „Încheiere” am încercat să exprim felul și gradul în care cred că am reușit să abordez tema propusă.

AUTOBIOGRAFIA LUI
ANDERSEN

SEMN AL PRONIEI DIVINE

Nu puteam comanda ceva mai plăcut decât ceea ce Dumnezeu mi-a dat, chiar dacă aş fi avut marea putere de a o face. (...) Povestea vieţii mele va spune lumii ceea ce mi-a spus şi mie, că este un Dumnezeu Iubitor care conduce toate lucrurile către cele mai bune rezolvări.¹

În mod paradoxal, cea mai frumoasă poveste a lui H. Ch. Andersen nu este una scrisă de el, ci una scrisă cu el, de Dumnezeu, povestea vieţii lui, în care H. Ch. Andersen e protagonistul. Pare că Andersen însuşi a sesizat de foarte devreme această intervenţie permanentă a lui Dumnezeu în viaţa sa, de aici şi multiplele autobiografii pe care le-a scris, începând cu cea din 1832 când avea doar douăzeci şi şapte de ani, urmând apoi ediţiile autobiografice o dată la fiecare zece ani.

Povestea vieţii lui H. Ch. Andersen este dovada limpede, de netăgăduit, a proniei lui Dumnezeu. Aproape că te face să te gândeşti că dacă şi noi am fi atenţi la

viețile noastre, am descoperi același lucru, dar ne lipsește o inimă de scriitor și o minte de fin observator, așa cum numai Andersen putea avea. El mărturisește că și-a cunoscut toate personajele, le-a studiat, le-a înmagazinat, le-a trăit în el, și apoi le-a distribuit în povestea potrivită. *Fiecare personaj este luat din viață, absolut fiecare dintre ele, niciunul nu este inventat. Îl cunosc sau l-am cunoscut pe fiecare dintre ele*² scrie Andersen în 1834, într-o scrisoare citată în biografia lui semnată de Jackie Wullschlager, *The Life of a Storyteller*.

Povestea vieții lui poate fi folosită astăzi cu succes de orice vorbitor motivațional fiindcă este una care pleacă de la cele mai umile obârșii și ajunge pe cel mai înalt nivel social. După cum el însuși remarcă în 1844: *Acum douăzeci și cinci de ani am ajuns cu mica mea boccea în Copenhaga, un sărman puștan amărât, și astăzi mi-am băut ciocolata cu regina, stând față în față cu ea și cu regele, de cealaltă parte a mesei.*³

Ce s-a întâmplat în acești douăzeci și cinci de ani? Există câteva momente cruciale pe care le găsim în autobiografia lui, care ne arată felul în care viața lui a fost practic ghidată, pas cu pas de o mână nevăzută, care l-a făcut să-și descopere menirea și să facă ceea ce Creatorul său aștepta de la el. Când era copil, o ghicitoare i-a prevestit mamei sale că va ajunge ca micul său oraș Odense să se îmbrace în lumină, într-o zi de

sărbătoare ce-i va fi dedicată copilului ei. Sărăcia și promiscuitatea în care trăiau atunci făceau cuvintele ghicitoare să pară mai degrabă o mângâiere, o amăgire într-o zi noroasă, decât un fapt ce urma să fie împlinit. Cu toate acestea mama l-a reținut, l-a povestit fiului ei când el a crescut, el l-a reținut la rândul său, mânat poate și de marea vanitate pe care prietenii și apropiații i-o cunoșteau, și iată-l la șaiszeci de ani, întors în Odense, în plină celebritate mondială, și iată și orașul luminat.

Ceea ce părea un triumf al vanității și împlinirea unei profeții s-a transformat prin intervenția lui Dumnezeu într-o meditație asupra sensului vieții. H. Ch. Andersen cazat în piața centrală a orașului, la cel mai bun hotel, de unde putea asista la ceremoniile ce-i erau întru totul dedicate, prezidând de la balcon precum un papă sau o față încoronată, s-a trezit chinuit de o durere cumplită de măsea, ce l-a făcut să urmărească cu durere lungimea elogiilor și odelor ce-i erau aduse și să caute disperat pe desfășurător momentul binecuvântat când va scăpa de obligația ascultării imnurilor și a lungilor laudatio ce-i erau adresate și să se poată prăbuși de durere, pe pat. Iată cum Dumnezeu, printr-o durere de măsea l-a ferit pe protejatul Său să plesnească de mândrie precum broscuța ce visa să devină mai umflată decât taurul. Acutul simț al umorului l-a făcut să sesizeze și să redea cu autoironie și vivacitate scena: *M-am uitat la*

cântecelor tipărite să văd câte versuri mai erau de cântat înainte să mă pot sustrage torturii generate de aerul rece care-mi ataca dinții. A fost apogeul durerii.⁴

Dumnezeu a avut mereu pusă deoparte pentru el o „durere de dinți” sau un „ghimpe în coastă” care să-l păzească de urmările vanității sale. Atunci când era invitat prin saloane să citească din operele sale, când era adulat și aclamat, apărea mereu, cine știe de unde, cineva care flutura batjocoritor o primă ediție a lucrărilor sale, ediție greșită din punct de vedere gramatical, dat fiindcă Andersen a ajuns celebru înainte de a ști să scrie corect, având în vedere că absolvirea școlii generale s-a petrecut în jurul vârstei de douăzeci de ani. Aceasta a fost altă umilință, să aibă aproape doi metri înălțime într-o clasă de copii de nivel primar.

Andersen a avut încă din fragedă copilărie sentimentul că a fost destinat unui traiect de viață deosebit. Era un copilaș de 5-7 ani când s-a dus cu mama lui și cu alți amărâți din Odense, pe moșia unui bogătaș, cunoscut ca fiind foarte arțăgos și primejdios, să adune ce mai rămăsese pe câmp după culegerea recoltei. H. Ch. Andersen face referire, nu întâmplător, la scena cu Ruth și Boaz, când menționează în jurnalul său această întâmplare. Și în timp ce culegeau ei din țărână ultimele boabe de grâu căzute, nu se știe cum și de unde, apare bogătașul, despre care ei știau că e plecat din localitate,

apare foc și pară, fiindcă aflase că e „prădat.” Toată lumea fuge, inclusiv mama lui, micul Hans Christian este părăsit de toată lumea, dar nu de Dumnezeu, după cum va remarca el însuși, și în clipa în care bogătașul ridică biciul să-l plesnească, copilul îi spune foarte serios: „Tu știi că acum Dumnezeu vede ce faci?” Bogătașul este dezarmat, la propriu, de candoarea copilului, îl trage de obrăjori și-i dă un mărunțiș, copilul se întoarce în sânul comunității, care-l privește ca pe un „om mare” ce a reușit să învingă balaurul.

H. Ch. Andersen și-a dorit să devină scriitor pentru faimă, după cum el însuși istorisește în jurnal, după ce auzise o replică într-un salon, o replică ce rostea cu deferență numele de „scriitor.” Desigur că nu și-a dorit să fie scriitor de povești pentru copii, la vremea aceea nici nu exista cu adevărat această îndeletnicire, erau culegători și scriitori de folclor, cum erau în Germania Frații Grimm sau Charles Perrault, în Franța. Dar acest statut nu ar fi corespuns dorinței de respect în societatea la care Andersen, copil oropsit și sărac, visa așa de mult.

Și-a dorit să scrie teatru. Nu a cunoscut succesul cu piesele. Și-a dorit să cânte, să fie solist liric. Inițial vocea l-a ajutat și i-a deschis câteva uși, dar fie din cauza adolescenței și a schimbărilor ei inerente, fie după cum susține el însuși, ca urmare a unei răceli groaznice contractate fiindcă purta iarna ghete de lemn, în care-i

înghețau picioarele, și-a pierdut vocea. A scris, cu un oarecare succes, un roman, *L'improvisatore*, dar succesul, recunoașterea socială au venit doar odată cu scrierea poveștilor. Atunci s-au ridicat toate opreliștile, atunci „ca la un semn, deschisă-i calea” și Hans Christian devine Andersen.

Când a plecat la Copenhaga, singur, la paisprezece ani, mama lui l-a întrebat: „Ce ai să faci acolo?” și el i-a răspuns: „Am să fiu faimos.” Acest lucru s-a întâmplat cu adevărat, nu datorită vocii, sau pieselor de teatru, sau actoriei, sau romanelor, ci datorită poveștilor pentru copii, pe care Andersen le-a scos de sub tutela copilăriei și le-a adresat, așa cum de nenumărate ori a spus singur, adulților și copiilor. Fiindcă H. Ch. Andersen considera că adultul citește povestea, copilul o ascultă și atunci povestea trebuie să răspundă la ambele niveluri, și la cel al copiilor și la cel al adulților. E greu de poziționat o poveste precum celebra *Rățușca cea urâtă* ca fiind adresată exclusiv copiilor, când ea vorbește de cei diferiți, cei omiși, cei nechemăți la cină, cei pe care societatea, dintr-un motiv sau altul, îi lasă pe dinafară. Ea vorbește și de triumful interiorului asupra mediului, *nu contează dacă te naști în curtea rațelor dacă ieși dintr-un ou de lebădă*. Întrebat la un interviu de ce nu-și scrie autobiografia, înainte de a deveni celebru și pentru autobiografia sa, H. Ch. Andersen răspunde cu umor: „Dar am făcut-o, se cheamă *Rățușca cea urâtă*.”

POVEȘTILE LUI

ANDERSEN

POVEȘTI CU CONȚINUT MORAL: CONȘTIINȚA MORALĂ, ASUMAREA ȘI DEZVOLTAREA EI

Pentru H. Ch. Andersen, tema conștiinței morale este una recurentă, ea apărând în cea mai mare parte a poveștilor lui. Cele prezentate în selecție sunt cele unde tema este enunțată direct, în prim plan, fiind împletită cu firul narativ al poveștilor incluse. Lupta dintre bine și rău, dintre datorie și plăcere, felul în care plăcerea cultivată în mod repetat împotriva datoriei devine patimă, este înfățișată desăvârșit în *Pantofiorii roșii*. În *Fetița evreică* nu mai vorbim de împătımire, ci de neasumarea adevărului. În *Crăiasa Zăpezii* este o luptă pe viață și pe moarte între frigul rațiunii și iubirea inimii unui prieten bun. Iar în *Anne Lisbeth* parcurgem tot traseul de la refuzul, înăbușirea conștiinței, până la irumperea ei dureroasă. În *Fetița care a călcat pâinea în picioare* vedem ce se întâmplă cu un copil de a cărui educație morală părinții nu se ocupă, fiind o demonstrație despre răul

lipsei educației morale și de roadele înspăimântătoare ale acestei lipse, poveste ce ne amintește de preotul Eli și fiii săi. /cf. 1 Regi/

Anne Lisbeth

Anne Lisbeth este o poveste despre datorie și conștiință, practic este ilustrarea pas cu pas a felului în care conștiința, acest glas al lui Dumnezeu, lucrează în noi.

Anne Lisbeth este o femeie frumoasă, plăcută, bine situată, care naște un copil urât. Nu știm nimic despre tată, autorul nu ne dă niciun fel de informații despre el, dar având în vedere că femeia dă copilul spre a fi crescut unor fermieri, probabil că Anne Lisbeth făcuse copilul din flori sau tatăl murise înainte. Cert este că ea înstrăinează copilul de mic și se duce să fie doică în casa unui conte, pentru fiul acestuia. Este tratată regește, se bucură de toate privilegiile, ceilalți ajung să i se adreseze cu titlul de *madame*. Copilul contelui crește și de unde era nespus de atașat de doica lui, mic fiind, ajunge să nu-i mai acorde nicio atenție atunci când aceasta vine să-l viziteze la paisprezece ani ai lui, ea făcând pentru el sacrificiul unui drum de mai bine de o zi, cu trăsura și pe jos.

Între timp, copilul Annei Lisbeth crescuse și el, și adolescent fiind, își găsisse moartea pe mare, alături de căpitanul unei mici ambarcațiuni. Anne Lisbeth nu

aflase acest lucru, dar atunci când pleacă amărâtă de la palat, respinsă fiind de tânărul conte, un corb pare că-i strigă ceva. Anne Lisbeth nu pricepe ce anume, dar odată ajunsă la casa unei femei, care fusese și ea implicată în creșterea fiului său, al cărui nume autorul nu-l pomenește niciodată din dorința de a accentua lipsa lui de importanță (copilul fără identitate, fără nume, copilul nimănui), află de la aceasta că fiul ei a murit și că se află undeva pe fundul mării.

Anne Lisbeth îi adusese femeii niște cafea și cât timp aceasta face cafeaua, Anne Lisbeth toropită de oboseala drumului, răvășită de faptul că tânărul conte nu a băgat-o în seamă, adoarme și are un vis ciudat, un vis premonitoriu, dar cu o premoniție ce nu se referea la nivelul faptic al vieții de zi cu zi, ci la cel al conștiinței morale. Se făcea că fiul ei biologic vine să o salveze fiindcă lumea urma să se prăbușească, și el în chip de înger îi aruncă o frânghie pe care să se cațăre, ca să se salveze, dar alături de ea se urcă și alte femei, și frânghia se subțiază, până se rupe.

De remarcat că o pildă asemănătoare există și în credința ortodoxă, e posibil să fi fost cunoscută și de Andersen, care să o fi folosit ca să sublinieze caracterul moral al personajului său. Este vorba de un om bogat, foarte rău, egoist, lacom, care în ultima clipă este salvat de la chinurile iadului pentru o pâine, pe care de

fapt o aruncase ca să lovească niște cerșetori și pe care îngerul său păzitor o face să-i fie socotită drept bine, drept milostenie. Pentru acea „milostivire” îi întinde o frânghie, de care se agață și alți damnați, amărâți, pe care bogătașul îi lovește cu piciorul de teama de a nu se rupe frânghia. Chiar și-n ultima clipă, egoismul triumfă și raiul e pierdut. Schimbarea nu poate avea loc după moarte.

Potrivit lui Andersen Anne Lisbeth se aseamănă cu acest om, grozav de egoist, din parabolă. Anne Lisbeth se trezește din vis și plecă la drum, hotărâtă să ajungă acasă, dar căruțașul îi spune că el nu poate pleca decât a doua seară. Anne Lisbeth își face socotelile și hotărăște să plece chiar în acea seară, pe jos, pe marginea mării, de-a lungul pădurii. Pe drum își aduce aminte de ceea ce știa din copilărie: că sufletele celor morți pe mare, ale căror trupuri nu au avut parte de înmormântare, se prefac în duhuri și cer să fie îngropate, așa cum era acum și cazul fiului ei. O iarbă de mare așezată într-o anumită formă lângă o pălărie o face să creadă, pentru o fracțiune de secundă, că at fi vorba de un om, de fiul ei mai exact, și procesele de conștiință se dezlănțuie. I se pare că fiul ei e acolo și o roagă să-i sape o groapă în cimitir, inima o doare, pe umăr simte o mână grea, durerea se mai ostioiește doar atunci când are gândul să meargă la cimitir să sape o groapă. Când refuză acest

TEMELE
LUI ANDERSEN
ANALIZATE SUCCINT PRIN
PRISMA ÎNVĂȚĂTURILOR DE
CREDINȚĂ ORTODOXE

În acest capitol vom trece prin temele majore ale creștinismului, așa cum le-am regăsit la Andersen și vom vedea cum sunt ele tratate la Sfinții Părinți.

Moartea

Andersen a fost obsedat de moarte, copil fiind a dormit într-un pat improvizat dintr-un catafalc, iar la bătrânețe, celebru, cazându-se la cele mai bune hoteluri, avea mereu cu el o frânghie ca să poată coborî în caz de incendiu. O sută treizeci din cele o sută cincizeci și șase de povești pe care le-a scris, sunt despre moarte, ceea ce ne dă un procentaj de 1 la 6. Pentru Andersen moartea era o eliberare de condiția limitativă a vieții, o eliberare din robia trupului, a sărăciei și a bolii, iar pentru copii moartea era o evitare a acestora. Este limpede că Andersen avea o gândire teologică exersată, după cum susține în jurnalul său la un moment dat, ca

urmare a rezultatelor sale bune din școală la religie s-a gândit să se facă preot. Vom vedea că Andersen creionează în poveștile sale o concepție despre moarte pe care o susține și ortodoxia, desigur mult nuanțat și la un nivel mult mai subtil. În acest capitol vom încerca să vedem în ce măsură se suprapun părerile lui Andersen pe revelațiile exprimate de Scriptură, Sfinții Părinți și gândirea teologilor moderni. Fără să ne propunem să demonstrăm că Andersen ar fi fost vreun teolog, dorim să evidențiem materialul didactic bun pe care îl pune la dispoziția acestora, mai ales atunci când vine vorba de copii.

În *Facerea* avem detalii despre cum a intrat timpul cu efectele lui în viața oamenilor. Dumnezeu le-a făcut pe toate bune foarte și moartea nu-și avea rostul în această existență desăvârșită. Decăderea, descompunerea și-n cele din urmă moartea intervin în viața protopărinților noștri doar ca urmare a neascultării. Lumina care-i învăluia dispare ca urmare a neascultării și înfruptării din rodul pomului cunoștinței binelui și răului. Într-o fracțiune de secundă, întocmai cum a căzut și Lucifer, cade și omul din starea lui binecuvântată de la început. Marile schimbări nu au nevoie de timp, doar asimilarea urmărilor are nevoie. Într-o fracțiune de secundă omul a căzut, într-o fracțiune de secundă își poate dobândi și mântuirea. Lumina dispare și este înlocuită cu pielea,

corpul, materia; la fel este și la trecerea din viața aceasta în cea viitoare, corpul de carne, materialnic, este înlocuit cu corpul de lumină. Omul egoist, bine definit este înlocuit cu omul luminos, care le cuprinde pe toate, le învăluie pe toate, prin care se lasă întrepătruns de toate. Materia, timpul, spațiul își pierd dintr-o dată importanța.⁹⁶

Omorârea lui Abel de către Cain, prima ucidere din lume, este prima dovadă limpede că moartea nu este ceva firesc, nu este ceva necesar să intervină între oameni, între frați, ci este o urmare a păcatului. Protopărinții au fost curioși și s-au lăsat ademeniți de diavol, prin Cain moartea capătă o nouă manifestare, tot ca urmare a păcatului, dar de data aceasta lipsită de orice urmă de naivitate sau înșelare, este doar consecința ultimă a invidiei, a geloziei, a competiției greșit înțelese, o încercare de fraudare demascată, având în vedere că Cain a încercat să-I dea lui Dumnezeu pâr-gă de calitatea a doua și s-a supărat pe Dumnezeu din pricina dreptății Lui.

Hărțuit de Saul, David nu își ia „dreptatea lui” în propriile mâini precum Cain, el respectă ungerea lui Saul în ciuda abuzurilor și a crizelor acestuia, respectă gândirea lui Dumnezeu care l-a ales și l-a uns rege, și atunci Dumnezeu intervine în favoarea lui David și Saul este ucis în bătălia cu filistenii, fără absolut nicio

implicare a lui David, dar David ajunge beneficiarul direct al morții lui, deci e limpede dovada unei justiții pe care Dumnezeu o împlinește prin moartea lui Saul. Moartea locuitorilor Sodomei vine tot ca o urmare a neîncetării păcatului. În *Vechiul Testament* avem nenumărate momente care arată că moartea pune capăt păcatului. Odată cu venirea Mântuitorului Hristos aflăm că moartea pune capăt doar păcatului, dar nu și păcătosului, păcătosul este eliberat de păcat prin moarte, dar viața lui continuă, continuă într-o stare de conștiință eliberată de robia păcatului și a trupului, într-o stare de luciditate, dar fără putința de a mai schimba ceva. După cum vedem în parabola bogatului nemilostiv și a săracului Lazăr, după moarte bogatul pricepe greșelile pe care le-a făcut, dar nu mai poate schimba nimic.

Ca să ne dăm seama cât este de tristă priveliștea efectelor morții, Mântuitorul Hristos, Cel care a trăit în mijlocul mulțimilor, a bolilor, a suferinței lor, a nedreptății lor, în mijlocul tuturor încercărilor pe care le presupune o viață de om, a lăcrimat o singură dată, atunci când Lazăr avea deja patru zile de la moarte și începuse să se descompună. Lazăr care era un om atât de bun, de interesant, de adânc încât era prietenul Mântuitorului, singurul pe care Evanghelia îl numește așa. Și din acest om extraordinar nu rămăsese decât mirosul greu, descompunerea „și Iisus a lăcrimat.” /Ioan 11, 35/

7	Introducere
13	Autobiografia lui Andersen
15	Semn al proniei divine
24	Crezul lui Andersen
29	Poveștile lui Andersen
31	Povești cu conținut moral: conștiința morală asumarea și dezvoltarea ei
94	Povești despre moarte și viața de apoi
149	Temele lui Andersen, analizate succint prin prisma învățăturilor de credință ortodoxe
151	Moartea
160	Raiul
163	Iadul
165	Îngerii
168	Pronia lui Dumnezeu
170	Credința, nădejdea și dragostea
173	Hristos – Dumnezeu și om
175	Cum se raportează copilul zilelor noastre la poveștile lui Andersen
181	Concluzie
187	Bibliografie
189	Note

Redactor/ Nina Bercan

Lector/ Aniela Târnuacă

Corector/ Cosmin Istodor

Ilustrație copertă/ Ștefan Georgescu

Design grafic/ Ioana Bot

Dtp/ Mihăiță Stroe

Editura Predania/ București

prietenii-predania.ro

Distribuție/ Supergraph

0728 303 566